

Az olimpián bevezetésre került játékszabályok hatása a férfi kézilabdázásra

The impact of rule changes introduced at the Olympics on male handball

Lehőcz Zoltán

Testnevelési Egyetem, Sportági Intézet, Sportjáték Tanszék

Absztrakt - A kézilabdázás az elmúlt száz év egyik legdinamikusabban fejlődő csapat-sportága, mely világszerte évről évre népszerűbbé válik. A változások nem csupán az infrastruktúra, az edzésszükszerek vagy a sportág technikai és taktikai repertoárjának megújulása terén tapasztalhatóak, hanem a versenyrendszereknek és a játékszabályoknak a sportág aktuális trendjeihez igazodó formálódásán is. A 2016-os Riói Olimpia során több olyan új szabály került bevezetésre, mely hatalmas reformot jelenthet nem csak egy-egy játéksituációban, hanem az egész kézilabdázás fejlődésében is. A változtatások nagy hatással lehetnek elsősorban a taktikára, és ezzel együtt a játék képére, illetve folyamatára is. Természetesen a taktika átalakulása befolyással lehet a domináns technikai elemek módosulására is. A kutatás tárgya tehát elsősorban az Olimpián bevezetett játékszabályok alkalmazásának, illetve a játék folyamatára és a taktikára gyakorolt hatásának a vizsgálata. A tanulmány további feladata, hogy az eredmények hátterében álló okokat feltárja, illetve a jövő kézilabdázásának lehetséges irányvonalaira rámutasson. Az eredmények felhasználhatóak csapataink felkészítésében, képzésében, az ellenfeleinkkel vívott mérkőzéseken, illetve irányt szabhatnak a magyar utánpótlás nevelésben is. A vizsgálat alapvetően a mérkőzésdiagnosztika metodikájára, tehát a videó-elemzések segítségével elvégzett mérésekre és az eredmények statisztikai analízisére épül. A tanulmány a szabályváltozások mindegyikét vizsgálja és a játék minden szegmensére (támadás, védekezés) kiterjed. A mintát részben a 2016-os Riói olimpia férfi kézilabdatornájának elődöntői és éremcsatái, részben pedig a játékokon legeredményesebben szereplő nemzeteknek a 2016-os lengyelországi Európa-bajnokságon egymás ellen játszott mérkőzései szolgáltatják. A felmérés eredményei kimutatták, hogy a szabályváltozások közül a kapus-mezőnyjátékos csere és a passzív játék reformja jelentős hatással lehet a jövő kézilabdázására a játék képét, illetve a sportágra jellemző taktikai és technikai eszköztár alakulását tekintve is. Előbbi elsősorban az emberhátrányos támadójáték megszűnését és a 7:6 elleni játék elterjedését idézheti elő, míg az utóbbi a hosszabb lefolyású támadásoknak kedvezhet. A kék lap bevezetése, illetve az ápolást és az utolsó fél percet érintő újítások kisebb súlyúak, mivel egyrészt specifikus játékhelyzetekhez kötődnek, így alkalmazásukra ritkábban kerül sor, másrészt a taktikai jelentőségük elenyésző.

Kulcsszavak: férfi kézilabdázás, technika, taktika, játékszabályok, mérkőzésdiagnosztika,

Abstract - Handball is one of the most dynamically developed sports of the last hundred years and it has become more and more popular year by year all over the world. Changes cannot be seen only in the infrastructure, in the field of training equipments or the renewing of the repertoire of the sport technique and tactic but in the forming of the competition-system and the actual game rules too. During the Olympic Games in Rio in 2016 several new rules have been introduced which could cause a great reform not only in a game situation but in the whole development of handball. Changes may influence mostly the tactics with the image of the game and the whole procedure together. Of course the changing of the tactic influences the dominant technical elements' modification. So the most important aim of the research is the examination of the influence on the adaptation of the new Olympic rules, the process of the game and their effects on the tactic. The second aim of the research is to analyse the reasons of the results which are in the

background and reflect on the possible guidelines of the future handball. The results can be used to prepare our teams, to plan the trainings and matches and they can show the way for youth training. Basically the survey builds on the method of match diagnostics, on measurements with the help of videoanalysis and statistical analysis. The survey reflects on all of the rule-changes and all segments of the game (attack, defense). The patterns are picked up from the 2016 Olympic Games Men Tournaments play-off matches and the 2016 European Men Handball Championship games. The results of the survey have shown that the goalkeeper-courtplayer's substitution and the passive playing reform can cause a remarkable rejuvenation in the future of handball specially in the area of tactic and technique, and the global picture of handball. The changes of goalkeeper-courtplayer's rules can cause the death of playing in numerical inferiority and the 7:6 play could become widespread. The reform of passive playing could subserve the long attack style. Introduction of the blue card, the treatment and the last half minute rules are not so significant, because they are partly specific for a game situation - so they are rarely practised - on the other hand their technical significance is vanishing.

Keywords: men's handball, tactic, technique, rules, match diagnostics

Elméleti bevezető

A játék és a játékszabályok kapcsolata a kézilabdázásban

A kézilabdázás egy dinamikusan fejlődő, világszerte egyre népszerűbbé váló sportág, ennek köszönhetően fokozatosan nő a világ sportéletében betöltött szerepe. A játék térhódítását és a színvonal emelkedését természetesen számos különböző, mégis egymással összhangban lévő tényező idézi elő, mint az innováció a sport- és az edzésszerek terén, az infrastruktúra fejlődése, az orvosi és a tudományos háttér magasabb szintű szerepvállalása, a médiában való megjelenés fokozódása, vagy éppen a taktikai és technikai elemek szükség-szerű megújulása.

A kézilabdázást kísérő állandó változások kényyszerítették a játékszabályok folyamatos formálódását, hiszen a mindenkor szabályalkotók célja, hogy a szabályok alkalmazkodjanak a modern játék által támasztott aktuális követelményekhez. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy nem csak a játékokban uralkodó pillanatnyi tendenciák hatnak a szabályok módosulására, hanem a szabályok átalakulása is jelentősen befolyásolja a taktikai és technikai elemek fejlődését. A sportág történetét leginkább meghatározó reformok, mint a les szabály eltörlése (1949), a labdavezetés módjának meghatározása (1956), a nagypályás játék megszűnése (1966), vagy a gyors középkézbevetés bevezetése (2000), hogy csak néhányat említsek, alapjaiban alakították át a kézilabdázás technikai és taktikai

eszköztárát. A Nemzetközi Kézilabda Szövetség Szabályalkotó és Játékvezetői Bizottságának tagjai a XXI. században is eszközöltek változásokat, azonban ezek jobbra csak bizonyos játéksituációkat érintettek (pl.: időn túli szabaddobás), míg a játék teljes folyamatát (támadás, védekezés) befolyásoló, jelentős módosítások elmaradtak. A 2016-os Riói olimpián azonban számos olyan sarkalatos szabályt vezettek be, melyek hatását taktikai és technikai aspektusból is érdemes megvizsgálni, hiszen a rövid távú következmények, akár a sportág fejlődési irányát is előre vetíthetik.

A 2016-os Riói olimpián bevezetésre kerülő új szabályok értelmezése

Passzív játék

Ezentúl, ha a játékvezető passzív játék előjelzés céljából felemeli a kezét, a támadó csapatnak maximum hat átadásra van lehetősége a támadás befejezésére. Az átadások számolása sohasem indul újra, még szabálytalanság, vagy blokkolt lövés esetén sem. A szabályt a passzív játék megítélés szubjektívítésének csökkentésére vezették be.

Kék lap

A legsúlyosabb szabálytalanságok szankcionálására vezették be. A kék lapot a játékvezető a piros lap után mutathatja fel egy játékosnak. Ez esetben a játékvezetőnek kötelező írásos jelentést tenni, ezáltal a játékost fegyelmi bizottság elé idézni. A szabálymódosítás legfőbb célja a nézők tájékoztatása a várható fegyelmi tárgyalásról.

Utolsó fél perc

A mérkőzések utolsó fél percében elkövetett szándékos szabálytalansáért nem csak kizárás jár, hanem a vétlen csapat büntetőt is dobhat. A változtatást annak érdekében eszközölték, hogy a mérkőzés végén előforduló súlyos, illetve az ellenfelet gólhelyzet kialakításában akadályozó szabálytalanságokat visszaszorítsák, illetve a vétlen csapat által elszenvedett hátrányt ellensúlyozzák.

Kapus-mezőnyjátékos csere

A szabályváltoztatás értelmében nem kötelező megkülönböztető mezt viselni annak a mezőnyjátékosnak, aki a kapus helyett lép pályára támadásban, illetve a kapus is bármely mezőnyjátékos helyett visszatérhet a játékba. Mezőnyjátékos ugyanakkor nem léphet a kapuelőter vonalon belülről védés céljából. Az új szabálynak köszönhetően egyszerűbbé és gyorsabbá válik a kapus-mezőnyjátékos csere.

Ápolás

Az a játékos, akit a pályán kell ápolni, nem folytathatja a mérkőzést, hanem el kell hagynia a játéktérrel. Ezt követően az ápolat játékos csapata következő három támadásánál nem léphet pályára. Kivételt képez, ha a sérülés az ellenfél progresszív büntetést kiváltó szabálytalanságából származik, ha a félidő megszakítja a három támadást, illetve ha a kapust a fején találja el a labda. A szabályalkotók célja a játékmegszakítások csökkentése és a sérülések látszatkeltésének akadályozása.

A kutatás bemutatása, célok, hipotézisek*A kutatás tárgya, célja*

A kutatás tárgya tehát a 2016-os Riói olimpián bevezetésre került új szabályok alkalmazásának, illetve a játék folyamatára és a taktikai, illetve technikai repertoárra gyakorolt hatásának vizsgálata. Alapvető cél, hogy a rövidtávon is tapasztalható változások alapján az új szabályok bevalása megítélhető legyen, emellett szintén fontos törekvés annak feltérképezése, hogy a szabálmódosítások miként és milyen mértékben alakítják át a játék képét. Az eredmények kiértékelése hozzájárul ahhoz, hogy a szakemberek a kézilabdázásban prognosztizálható fejlődési irányt figyelembe véve tervezhessék az utánpótlásképzést, illetve a csapatok felkészítését. A felmérés szekunder értéke, hogy bepillantást enged a jelenkor legeredményesebb válogatottjainak

játékába, illetve annak sajátosságaiba.

Hipotézisek

- H1: Az ápolással és az orvosi segítségnyújtással kapcsolatos szabályok változtatásának hatására csökken a játékmegszakítások száma a mérkőzéseken.
- H2a: A passzív játékra vonatkozó új szabályok bevezetésével csökken a passzív előjegyzést követő átadások száma.
- H2b: A passzív játékra vonatkozó új szabályok bevezetésével csökken a passzív előjegyzést követő támadás befejezések hatékonysága.
- H3: A kapus-mezőnyjátékos csere szabályának reformjai a kapus-mezőnyjátékos cserék gyakoriságának növekedését idézik elő.
- H4: A kapus-mezőnyjátékos csere szabályának változásával emelkedik az emberhátrányos támadójáték hatékonysága.
- H5a: A 7:6 elleni támadások során a pozíciós játék kerül előtérbe a támadási rendszerek közül.
- H5b: A 7:6 elleni támadások során növekszik a szélről és a beállóból történő kapura lövések gyakorisága.
- H5c: A 7:6 elleni támadások során a támadások passzív szakasza hosszabbá válik, míg a támadások aktív szakasza rövidül.
- H5d: A támadások hatékonysága a 7:6 elleni játék során hatékonyabb, mint a 6:6 elleni játék alkalmával.
- H5e: A 7:6 elleni támadások során csökken a cselezés és az elzárások szerepe.

Módszerek

A vizsgálat elsődleges mintáját a 2016-os Riói olimpia férfi kézilabdatornájának elődöntői és éremcsatái szolgáltatták, ezáltal az elemzés jelentős része az első négy helyezést elérő nemzeti együttesek (1. Dánia, 2. Franciaország, 3. Németország, 4. Lengyelország) egymás elleni, kiemelt téttel bíró összecsapásai alapján készült. Mivel bizonyos játékszabályok analízisa csak a szabályváltozások előtti időszakokkal összehasonlítva megvalósítható, ezért az Olimpiát megelőző utolsó nagy versenyről, a lengyelországi Európa-bajnokságról is az említett négy válogatott egymással szembeni mérkőzéseit figyelembe vettem. A tanulmány a szabályváltozások mind-egyikét vizsgálja és a játék minden szegmensére (támadás, védekezés) kiterjed.

A kutatás alapvetően a mérkőzésdiagnosztika metodikájára, tehát a videó-elemzések segítségével elvégzett mérésekre és az eredmények statisztikai analízisére épül. A kisebb horderejű szabályváltoztatások vizsgálatok előfordulásuk gyakorisága szolgál csupán mértékadó számokkal. Ezzel szemben a passzív játékot érintő reform bevezetésének elemzéséhez már sokrétű mérések szükségesek. A passzív játék megítélésének gyakorisága mellett fontos az ebben a játékhelyzetben befejezett támadások és a többi támadás hatékonyságának összehasonlítása. Szintén a felmérés részét képezi a támadások során végrehajtott átadások átlagos mennyiségének, illetve a passzív előjelzést megelőző és azt követő átadások átlagos számának a meghatározása. A kapus-mezőnyjátékos csere változása a legszámottevőbb hatású újítás, ennek megfelelően a kutatás során a legtöbb adat ezzel kapcsolatban került rögzítésre. Természetszerűleg külön kell kezelni a kapus-mezőnyjátékos cseréjét emberhátrányban, illetve azonos létszám mellett. Ennek a taktikai elemnek a vizsgálatok a hatékonysági és gyakorisági alapmutatókon kívül azt is elemeznünk kell, hogy milyen hatással bír a támadásvezetés tempójára (átlagos támadóidő, átadás szám), a támadásvezetés módjára (pozíciótartásos, helycserés, pozícióváltoztatásos, vegyes), a támadásvezetés során alkalmazott technikai elemek gyakoriságára (átadások, cselek, elzárások, technikai hibák) és a támadások befejezésére. További érdekes információkkal szolgál, hogy a védekező csapatok taktikai (alapfelállítás) és technikai repertoárját (ütközések, labdaszerzések) miként befolyásolja az ellenfél kapus nélküli játéka.

Eredmények: a szabályváltozások értékelése és elemzése

Kék lap és az utolsó 30 mp

Az olimpián először alkalmazott szabályok közül a kék lap bevezetése került talán leginkább reflektorfénybe a játékok előtt, azonban mégis a sportág szempontjából ez a legkevésbé jelentősnek tekinthető. Ezt jelzi, hogy sem a nőknél sem pedig a férfiaknál nem volt precedens erre az egész torna során. Az utolsó 30 másodpercben elkövetett, gólhelyzet kialakítást megakadályozó, súlyos szabálytalanság következtében megítélt hétméteres ugyancsak nem fordult elő a megfigyelt mérkőzéseken. Ugyanakkor a Dánia-Lengyelország mérkőzésen rendes játékidőjének vége előtt 13 másodperccel,

egy gólos dán vezetésnél és a lengyel csapat támadásánál, 2 perces kiállítással sújtottak egy dán védőjátékost. A védő természetesen gólszerzési kísérlet közben gátolta a támadót, azonban a 7 méteres büntetés és a kizárás elmaradt. A szabály terén érdemes volna tisztázni, hogy a játékvezetők milyen irányvonalak mentén mérlegelhetnek hasonló helyzetekben. Habár kutatói szempontból nehezen vizsgálható változások ezek (előfordulásuk híján), ugyanakkor azt el kell ismerni, hogy ezen módosítások elsősorban az ilyen jellegű szabálytalanságok megelőzésének céljából alakulnak ki. Tehát a szabályalkotók rövidtávon sikeresnek tekinthetik ezeket az újításokat.

Ápolás

Az ápolással kapcsolatos szabály bevezetését az előző kontinenstornával történő összehasonlítással ítéltethetjük meg. Ez alapján a 2016-os Európa-bajnokság során négy mérkőzés alatt 14 alkalommal kellett megszakítani a játékot orvosi segítségnyújtás céljából, míg az olimpián csupán 5-ször, ráadásul 3 esetben a kivétel kategóriák valamelyikéről volt szó. Ez nagymértékű csökkenést jelent, melyben kiemelt szerepe van a sérüléssel járó szankcióknak, tehát H1 igaznak tekinthető. Az új szabály ez alapján sikeresnek mondható, azonban némi ellenérzést válthat ki a vétlen szituációkban könnyebben sérült játékosok retorziója, illetve a tévesen progresszív büntetés nélkül maradt ítéletek a jövőben akár duplán is sújthatnak csapatokat, hiszen nem csak a megfelelő ítéletet nem kapják meg, de még egy játékosukat is kénytelenek három támadásra nélkülözni. Az említett problémák mellett felmerül egy etikai kérdés is, miszerint jó-e ha egy játékos eredményorientált motivációjától hajtva azért nem kér ápolást, mert a pályán akar maradni.

Passzív játék

A passzív játék szubjektivitásának csökkentése régóta szerepel a tervek között. Az ennek megoldására életre hívott szabály azonban több oldalról támadható. Egyrészt ugyan a passzív előjelzést követő időszakot szabályozták, azonban az előjelzés alkalmazásának megítélése továbbra sem köthető semmilyen objektív mércéhez. Ezt jelzi az is, hogy a passzív előjelzések száma a korábban említett két nagy torna tekintetében számottevően nem változott (Európa-bajnokság: 8,25/mérkőzés; Olimpia: 8,75/mérkőzés). A másik gond, hogy a megfigyelt mérkőzések alapján a hat átadás soknak tűnik, amit

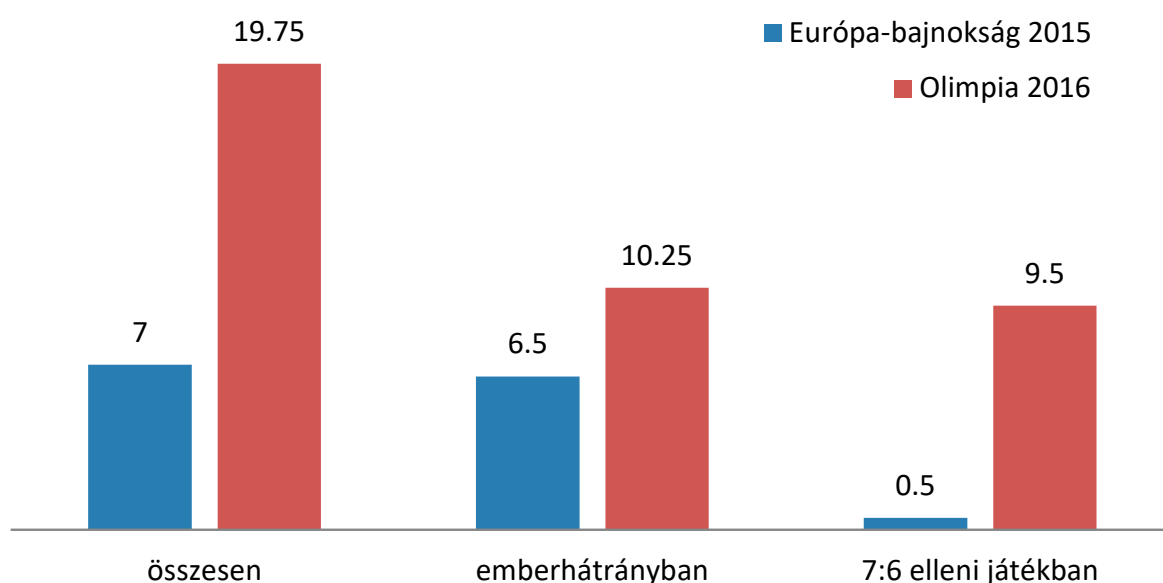
számos adat bizonyít. Figyelemre méltó, hogy sem a játékokon, sem a kontinensviadalon nem került sor arra, hogy a játékvezetők elvegyék a támadás jogát valamely csapattól, tehát a támadásokat minden esetben befejezték valamilyen módon. Érdekes megemlíteni, hogy a megfigyelt csapatok átlagban 4,8 átadást hajtanak végre egy támadás aktív szakaszában (a labda felvitelét és körbejáratását követő, közvetlenül gólszerzési lehetőség kialakítására törekvő időszak), tehát kijelenthető, hogy egy már amúgy is hosszú támadást (átlagosan 13,54 passzív +7,66 aktív átadás után alkalmaznak passzív előjelzést a játékvezetők) követően is több passz áll rendelkezésükre, mint ami egy átlagos hosszúságú akciót jellemez. Az eddigieknél is hangsúlyosabb információ, hogy a passzív előjelzést követően a legjobb válogatottak az Európa-bajnokság során 1,33; míg az olimpián 1,83 átadást (H2a, hamis) követően fejezték be az offenzív tevékenységüket és mindösszesen egy alkalommal használták ki a rendelkezésükre álló 6 átadást, akkor is elsősorban a kedvező eredmény védelésének céljából. Az eddig ismert adatok tükrében talán még inkább érdekes, hogy a passzív előjelzés után végrehajtott befejezések hatékonysága 54,29%, míg a passzív előjelzés nélküli támadások sikeressége csupán 52,16% (H2b, hamis). Ezt valószínűleg a hosszabb ideig nyomás alatt tartott védekező játékosok fáradása és koncentráció csökkenése vonja maga után.

Az első számszerű eredmények tudatában tehát fent áll a veszélye annak, hogy a szabályváltoztatás nem minden tekintetben érheti el a valódi célját,

mivel nem követi a modern játékban tapasztalható tendenciákat. Ettől függetlenül komoly hatással lehet a jövő kézilabdázására, mivel teret nyithat a hosszabb lefolyású támadások előtt, ami meglehetősen ellentétes a sportágban utóbbi időkben tapasztalt változásokkal. Szintén várhatóak a passzív játékokra adaptált 4-6 átadásos taktikai sémák kialakítása, melyek sikeres befejezési lehetőséget kínálhatnak.

Kapus-mezőnyjátékos cseré

A kapus-mezőnyjátékos cserére vonatkozó szabályváltozás a jelzőtrikó használatának mellőzésével természetesen nem csak leegyszerűsítette és felgyorsította a kapus nélküli támadásra való átállást, hanem sokkal népszerűbbé is tette azt. Míg az Európa-bajnokság során mérkőzésenként 7 támadást vezettek kapus nélkül, addig az olimpián 19,75 esetben alkalmazták ezt a taktikai elemet, ami az összes támadások közel ötödét jelenti (19,55%), tehát H3 igaznak bizonyult (1. ábra). Ennek hátterében az áll, hogy a jelenlegi szabályok mellett a visszafutás során a kapus bárki helyett beléphet a pályára, míg korábban csak a jelzőtrikós társával cserélhetett. Ez óriási taktikai előnyt biztosít, hiszen míg az előzőekben a védekező csapat jobbra feladta a trikós játékost, mondván biztosan nem ő fejezi be a támadást, addig most már nem csak számtani, hanem valós embertöbbletet is ki lehet alakítani a kapus lehozatalával. A szabálmódosítás két fő területet érint: az emberhátrányos játékot és a 7:6 elleni támadásokat

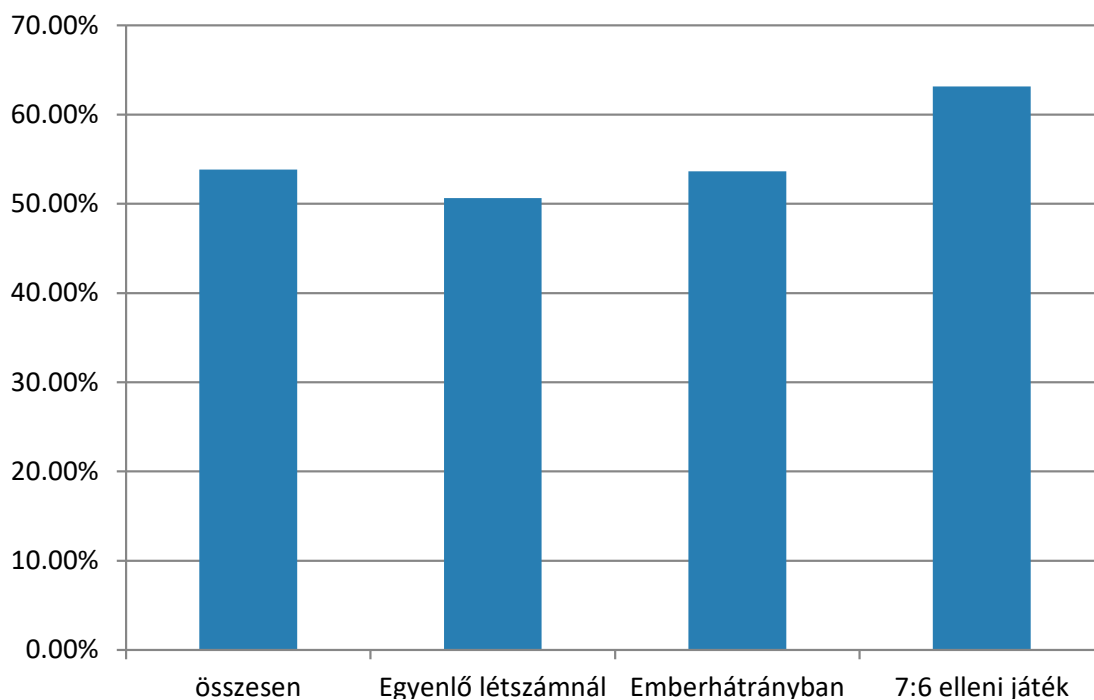

1. ábra: Kapus-mezőnyjátékos cserék száma mérkőzésenként

Az emberhátrányos játék során már régóta sokan igyekeztek a kapus-mezőnyjátékos cserét kihasználni, ugyanakkor a vészkapusoknak elsősorban a labdatartásban és támadások előkészítésében volt kiemelt feladatuk. A 2016-os Európa-bajnokságon emberhátrányban a csapatok az esetek kicsit több mint felében (50,98%) cserélték kapusukat mezőnyjátékosra, míg a másik felében az 5:6 elleni támadásokat preferálták. A hatékonyságot tekintve is elenyésző különbségek figyelhetők meg (5:6 elleni játék: 24%; kapus-mezőnyjátékos cserével: 26,52%). Ezzel szemben az olimpián egyetlen olyan emberhátrányos támadás sem rögzíthető, mely során ne alkalmazták volna a kapus-mezőnyjátékos cserét. A támadások sikeressége 53,66%-ra nőtt, ami azon túl, hogy alátámasztja H4 hipotézist, tetemes mértékű növekedést jelent (2. ábra). A számadat értelmezéséhez további összehasonlításként annyit, hogy az egyenlő létszám melletti támadások effektivitása 50,63%. Szintén jókora változás tapasztalható az emberelőnyös védekezést szemügyre véve, hiszen a kontinenstornán az előnyben lévő csapatok az esetek 56,86%-ban védekezési rendszert váltottak a támadók hibára készítésének érdekében. Ezzel szemben erre az olimpián összesen kétszer volt példa (4,88%). Az emberhátrányban történő kapus-mezőnyjátékos csere ráadásul nem csak a támadások hatásfokában,

hanem a támadóidő hosszában is komoly gyarapodást idéz elő. Az Európa-bajnokságon megfigyelt 5:6 elleni támadások átlagos időtartalma 26,28 másodperc volt, míg az olimpián a kapus nélküli emberhátrányos támadások átlagban 33,34 másodpercet vettek igénybe. Természetesen ez is a hátrányban lévő csapat malmára hajtja a vizet. Összességében megállapítható, hogy a szabályváltozás hatására a két perces büntetések jelentősége határozottan csökken.

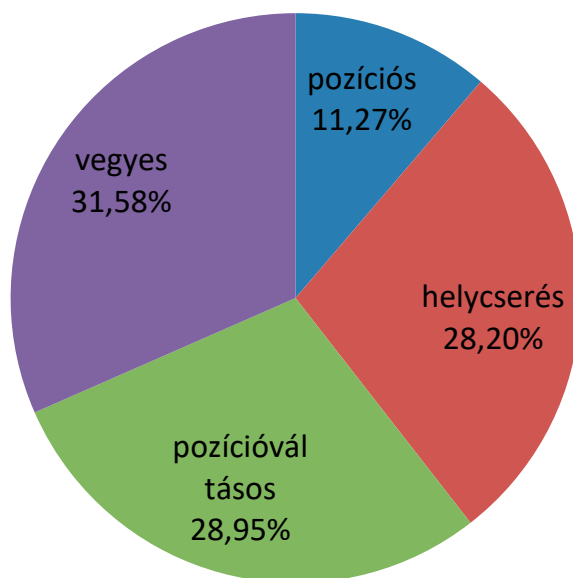
A kapus-mezőnyjátékos cserét érintő szabályváltozás másik következménye a 7:6 elleni játék elterjedése lehet. Ez a taktikai elem ugyan korábban is jelen volt a sportágban, azonban meglehetősen ritkán alkalmazták, inkább csak meglepetésszerűen vagy a mérkőzések végén eredménykényszerben. A szabálymódosítás jelentőségét mutatja ezen a téren, hogy míg az Európa-bajnokságon négy mérkőzésen mindösszesen kétszer éltek a csapatok ezzel a lehetőséggel addig az olimpián 38 alkalommal. Mindenképpen elgondolkodtató, hogy a négy legeredményesebb nemzet mindegyike játszott ebben a rendszerben és a négy legnagyobb téttel bíró találkozón (elődöntők, éremcsaták) egyaránt bevetették a 7:6 elleni játékot, ráadásul mindezt 63,16%-os hatékonysággal (6:6 elleni játék eredményessége az olimpián: 50,63%, tehát H5d, igaz – 2. ábra).

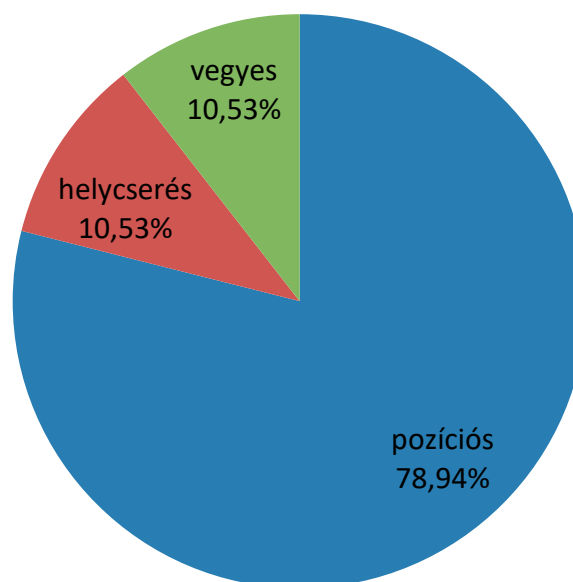
2. ábra: A támadások hatékonysága a 2016-os Riói olimpián

A 7:6 elleni támadás taktikailag meglehetősen eltér az emberazonosságnál megszokottól, így nagymértékű változást idéz elő számos területen. Az egyik jellemző különbség, hogy csökken a támadóidő (6:6 ellen: 35,29 mp → 7:6 ellen: 28,18 mp), azonban ez csak a támadások aktív szakaszára igaz (14,49 mp → 7,57 mp), ami alátámasztja a H5c hipotézist. Így a játék képére a viszonylag hosszú előkészítő részt követő nagyon rövid lefolyású

támadások lesznek jellemzőek. A legnagyobb átalakulást azonban a pozíciós támadásvezetés előretérése jelenti. A kézilabdázás utóbbi időszakában ez a támadásforma viszonylag háttérbe szorult, elsősorban emberelőnyben alkalmazták. Az olimpián is emberazonosság mellett mindösszesen a támadások 11,28%-át jellemezte a pozíciótartásos játék, azonban 7:6 ellen ez az adat 78,94% (H5a, igaz – 3.-4. ábra).

3. ábra: A támadási rendszerek eloszlása 6:6 elleni játékban (2016 Olimpia)

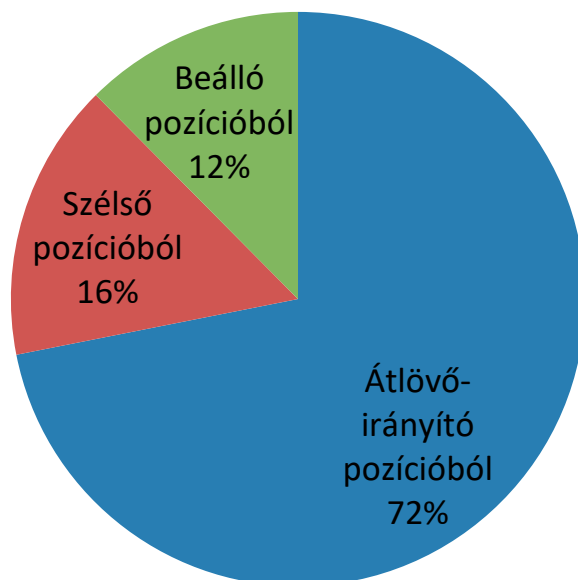
4. ábra: A támadási rendszerek eloszlása 7:6 elleni játékban (2016 Olimpia)

Tulajdonképpen ez a kardinális különbség hozza magával a játék többi szegmensében tapasztalható változásokat. Az alapfelállást tekintve, egy olyan

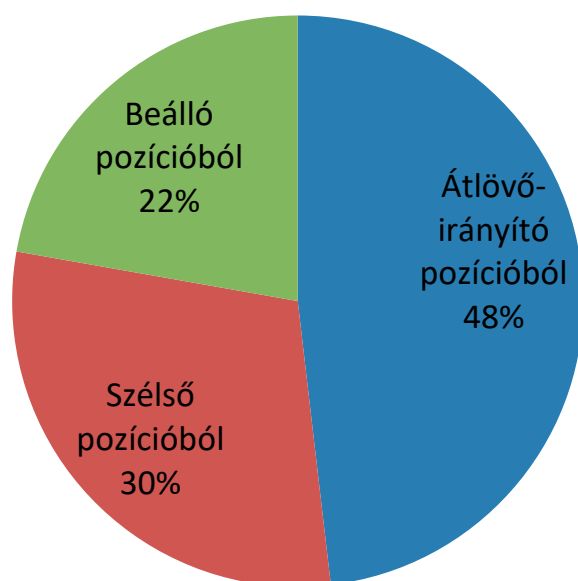
két beállós rendszer válik uralkodóvá, melyben a szélsők és a beállók előkészítő szerepe a minimálisra csökken, a külső játékosok pedig néhány átadást

követően igyekeznek emberfölényt kialakítani, ezáltal a támadás befejezések előkészítésben hangsúlyosabbá válnak az átlövő-szélső és az átlövő-beálló kapcsolatok, illetve a pattintott és a felugrós átadások. Ezzel együtt természetesen nő a

beállóból (6:6 ellen: 12,43% → 7:6 ellen: 22,22%) és szélről (6:6 ellen: 15,68% → 7:6 ellen: 29,63%) történő lövések aránya, ami igazolja a H5b hipotézist (5.-6. ábra).

5. ábra: Támadások befejezésének eloszlása pozíció szerint 6:6 elleni játékokban (2016 Olimpia)

6. ábra: A támadások befejezésének eloszlása pozíció szerint 7:6 elleni játékokban (2016 Olimpia)

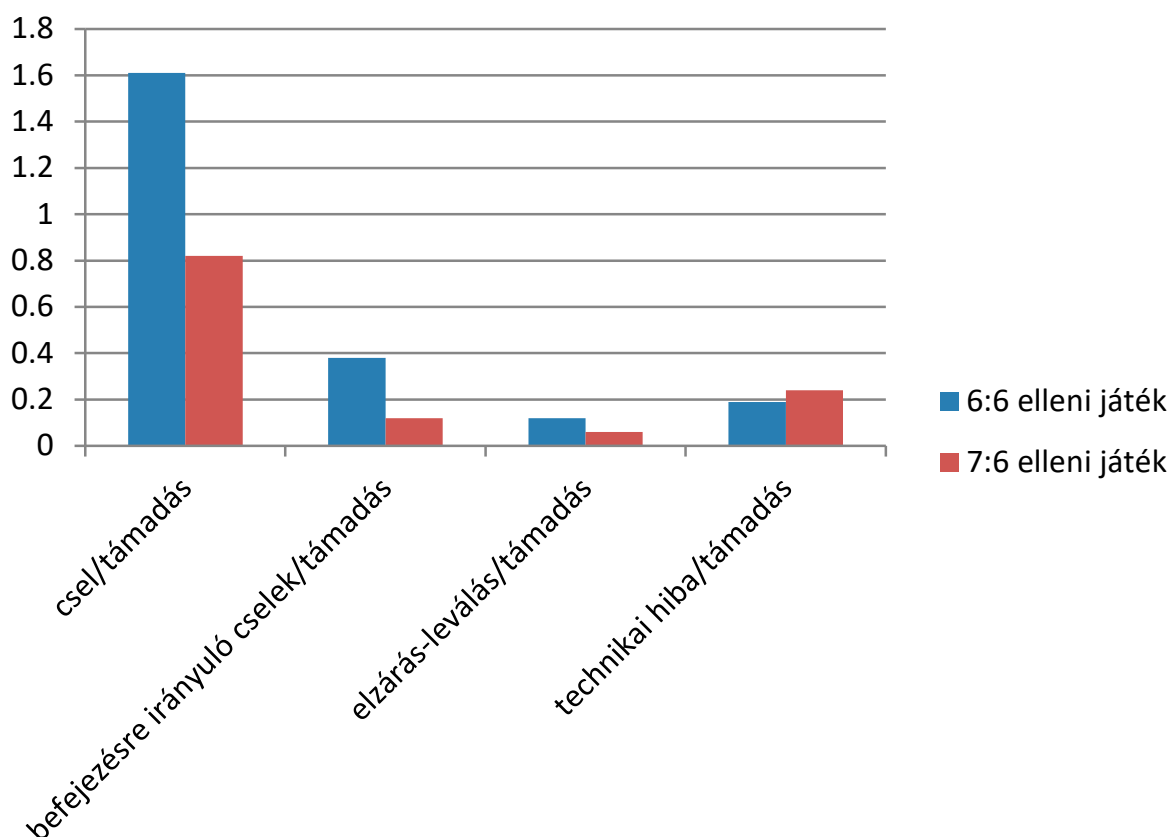
Az emberazonosság melletti támadásokra jellemző keresztmozgások és pozícióváltások itt szinte teljesen eltűnnek. A taktika átalakulása magától értetődően megjelenik a technikai elemek alkalmazásában is. A legfontosabb változás, hogy az állandó emberelőny nem kényszeríti a játékosokat az 1:1, illetve 2:2 elleni akciókra, hiszen ebben a

helyzetben elég, ha mindenki csak egy védőjátékosra gyakorol nyomást. Ennek következtében jelentősen csökken a cselezés szerepe (6:6 ellen: 1,61 csel/támadás → 7:6 ellen: 0,82 csel/támadás), különösen igaz ez a befejezésre irányuló cselezésekre (0,38/támadás → 0,12/támadás). A két beálló ellenére az elzárás-leválások számában szintén

csökkenés figyelhető meg (6:6 ellen: 0,12/támadás → 0,06/támadás). Ez alapján H5e, hipotézis igaznak tekinthető (7. ábra).

A taktikai változások nem csak a támadást, hanem a védekezést is érintik. Az állandó emberhátrányos védekezés megnehezíti az ütközések végrehajtását (4 ütközés/38 támadás), ezért a csapatok igyekeznek a támadókat inkább hosszú átadásokra

kényszeríteni és labdacspadát alkalmazni. Ennek hatására nő a támadóknál a technikai hibák száma (6:6 ellen: 0,19/támadás > 7:6 ellen: 0,24/támadás), különösen az átadási hibák terén. A megnövekedett labdaszerzés és az ellenfél kapusának hiánya lehetőséget kínál a gyors ellentámadásokra és megjelennek a kapus lehozatalából származó üres kapus gólok is (11/95 támadás > 11,58%).

7. ábra: A támadó technikai elemek száma támadásonként a 6:6 és a 7:6 elleni játékokban (2016 Rio)

Megbeszélés

A szabályváltozások hatásának elemzése során egyértelművé vált, hogy az újítások közül a játékmenetet a kék lap, illetve az utolsó 30 másodpercre és az ápolásra vonatkozó reformok csak kis mértékben befolyásolják. A passzív játék szubjektívításának csökkentése az eredmények alapján nem járt valódi sikerrel, ugyanakkor a csapatok felkészítése során támadásban előtérbe kerülhetnek a 4-6 átadásos játéksémák, míg védekezésben alkalmazkodni kell az esetleges hosszabb lefolyású támadásokhoz.

A két világbajnokság vizsgálatakor tapasztalt különbségek tükrében jelentős befolyással a jövő

kézilabdázásának alakulására a kapus-mezőnyjátékos csere leegyszerűsítése lehet, hiszen a tanulmány alapján ez számottevő hatást gyakorolhat a taktika és a technika fejlődésére egyaránt. Az emberhátrányos támadás és az emberelőnyös védekezés gyakorlatilag teljesen eltűnhet, ezáltal a két perces büntetések súlya nagymértékben csökkenhet, ami növelheti a védőjáték keménységét. A 7:6 elleni játék további elterjedése még radikálisabb változásokat hozhat a képzésben. A csapattaktika viszonylatában a pozíciós játék előretörése a helycserés és pozícióváltoztatásos támadások háttérbe szorítását eredményezné, ezáltal a keresztmozgások és a befutások is perifériára kerülnének. A szélsők és

a beállók képzése az előkészítő szerep kiesésével a korábbiaknál is jobban a befejezésekre korlátozódhat. A támadójáték átalakulásával a védekezésben az ütközések helyett a labdaszerzésekre tevődhet át a hangsúly, míg a vegyes védekezés teljesen megszűnhet. A gyors indítások során a klasszikus kapus-mezőnyjátékos párharc helyett az üres kapura történő lövések kerülhetnek előtérbe, míg a visszarendeződések várhatóan támadóbb szelleműek lesznek. A technikai képzésben a klasszikus 1:1 és 2:2 elleni párharcok mellett, nagyobb hangsúlyt kaphatnak a 2:1 és a 3:2 elleni szituációk gyors, pontos és hatékony megjátszása. Ennek következtében az irányváltoztatások, indulócselek és az elzárás-leválások szerepe csökkenhet a támadások során, míg az átadási és lövő cselek a labdacsapdák átjátszása miatt megszorozódhatnak. Emellett az eddigiekhez képest is kiemelt feladattá válhat az átadások technikai végrehajtásának tökéletesítése, a döntési képesség fejlesztése, illetve hogy a játékosok képesek legyenek a megindított mozgás megváltoztatására.

Természetesen nehéz megítélni, hogy a 7:6 elleni játék a jövőben milyen mértékben hódít teret, ugyanakkor az olimpia tanulságai alapján elmondható, hogy a támadások hatékonyságát még az üres kapus kontragólok figyelembe véve is növelte ez a taktikai rendszer. Éppen ezért érdekes kérdés, hogy az utánpótlás-nevelésben milyen irányvonalak mentén képezzük a játékosokat, azonban érdemben erre csak a további tendenciák figyelemmel követése és újabb kutatások által adhatunk biztos választ. Fontos lenne az is, hogy a szabályokat ne módosítsák túl gyakran, mivel ez esetben az fiatalok edzésének tervezhetősége sérülhet.

Felhasznált irodalom

Könyvek, jegyzetek

1. Dubecz József (2009), Általános edzéselmélet és módszertan, Rectus Kft
2. Fábián-Zsidegh (1998), Bevezetés a tudományos kutatás módszertanába, Testnevelési Főiskola
3. Fekete Béla (2007), A kézilabdázás technikája, Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest
4. Fekete Béla (2008), A kézilabdázás taktikája, Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest

5. Nádori László (1991), Az edzés elmélete és módszertana, Magyar Testnevelési Egyetem, Budapest

Internetes dokumentumok

1. A kézilabdázás játékszabályai, IHF, EHF és MKSZ JAB állásfoglalásokkal kiegészítve (2012) <http://www.handballbudapest.eu/wp-content/uploads/2013/01/A-kézilabdázás-játékszabályai-2010-kiegészítve-IHF-EHF.pdf>
2. <http://www.ihf.info/en-us/ihfcompetitions/olympicgames/olympicgamesrio2016/statistics.aspx>
3. http://www.ihf.info/files/Uploads/NewsAttachments/0_01%20-%20Statutes_GB.pdf
4. <http://www.eurohandball.com/article/025233/IHF+amends+Rules+of+the+Game>